

ὁποία τινα ἦσαν τὰ παραδείγματα τῆς Πασιτέλους τέχνης καὶ μέχρι ὁπόσου οἱ περὶ τὸν Πασιτέλη τεχνῆται ἐγένοντο μιμηταὶ τῶν ἔργων τούτων.

Ὀλίγας ἔτι λέξεις περὶ τῆς παραστάσεως τοῦ ἀγάλματος· ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ἀνδρίας ἐφήβου τινὸς ἐν ἀγῶσι νικητοῦ, φαίνεται ἐκ τῆς ἀναδέσεως τῆς κόμης· μόνον ἐν τῇ λίαν ἀρχαϊκῇ τέχνῃ παρίσταντο καὶ οἱ ἔφηβοι κομῶντες, παράδειγμα δὲ ἔστω τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ἀρχαϊκὸν ἀνά-

γλυφον τοῦ δισκοβόλου ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Βαρβακείου· ἐν τοῖς μετέπειτα δὲ χρόνοις ὡς γνώρισμα τῶν θεῶν παρέμεινε· τοῦτο δὲ τῆς κόμης τὸ σχῆμα τοῦ Ἀπόλλωνος μάλιστα ἴδιον νομίζεται (1)· ἄλλως δὲ τὸ πρόσωπον δὲν ἔχει τι ἴδιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὸν συνήθη ἐφήβου τύπον (2).

Ἐν Ἀθήναις, 15 Ἰουνίου 1885.

Θ. ΣΟΦΟΥΛΗΣ.

ΣΚΕΥΟΣ ΠΗΛΙΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΜΑΧΙΑ ΑΓΓΕΙΩΝ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

(Πλ. 5).

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 1^α δημοσιευόμενον σκεῦος εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ εἶδεν ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις καὶ περιέγραψε λεπτομερῶς ὁ F. Matz (Otto Jahn Europa σ. 47 καὶ ἐξῆς)· δυστυχῶς ἡμῶς δὲν ἔχω πρόχειρον τὴν διατριβὴν ταύτην, διὰ τοῦτο εἶναι πιθανὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταυθὰ τινα, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν ἤδη· μόνον ἐκ τῆς συντόμου μνείας, ἣν ὁ Benndorf ποιεῖται τῆς περιγραφῆς τοῦ Matz. ἔχω γνώσιν αὐτῆς. Δημοσιεύων τὸ ὅμοιον σκεῦος, τὸ ἐν τῇ συλλογῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας εὐρισκόμενον (παριστῶν ἐφ' ἑνὸς μὲν τὸν Πηλέα ἀρπάζοντα τὴν Θέτιν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ὀψεως τὸν Ἡρακλῆ παλαίοντα πρὸς τὸν Νηρέα) ὁ Benndorf (Griech. und Sic. Vasenbilder σ. 60) γράφει τὰ ἐξῆς: «Τὸ σχῆμα τοῦ σκεύους εἶναι πολὺ σπάνιον, μόνον δὲ ἐν ἄλλο ἀκόμη γινώσκω ἐγὼ προσερχόμενον ἐξ Ἀθηναίων καὶ εὐρεθὲν, καθ' ἃ λέγεται, ἐπίσης ἐν τάφῳ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ χειρὶ γυναικός. Ὁ F. Matz τὸ εἶδε τὸ θέρος τοῦ 1869 ἐν Ἀθήναις καὶ περιέγραψεν ἀκριβῶς, ἀγνοῶ ὅμως ποῦ σήμερον εὐρίσκεται. Οἱ δύο δίσκοι ἔχουσι διάμετρον 0,055^μ καὶ κοσμοῦνται διὰ γραφῶν ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους. Ἐφ' ἑκατέρας ὀψεως περὶ μίαν κεντρικὴν εἰκόνα (Ἡλῖος ἐφ' ἑνός, ἐφ' ἑτέρου δὲ Εὐρώπη ἐπὶ τοῦ ταύρου) ὑπάρχει παράστασις περιθέουσα (ἀρπαγῇ τῶν Λευκιπιδῶν

κορῶν καὶ ἐφ' ἑτέρου ἀπαγωγῇ νεάνιδος)» (3).

Ἀμφιβολία περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ περιγραφομένου μετὰ τοῦ σήμερον δημοσιευομένου δὲν δύναται βεβαίως νὰ ὑπάρξῃ· κατὰ λάθος δὲ ἐσημειώθη παρὰ τῷ Benndorf (ἀγνοῶ ἂν καὶ παρὰ τῷ Matz) ὅτι ἡ διάμετρος τῶν δίσκων εἶναι μόνον 0,055^μ, ἐν ᾧ εἶναι 0,136^μ περίπου, ὡς ἐκ τῆς παρατιθέμενης κατατομῆς ὑπ' ἀριθ. 1^β φαίνεται· αἱ εἰκόνες ἕνεκα τῆς ἀναγκαίας ἀναπτύξεως τῆς μὴ ἐντελῶς ἐπιπέδου ἐπιφανείας ἔγειναν ὀλίγον μεγαλείτεροι. Τῶν ἐν τῷ κέντρῳ ὅμως κύκλων ἡ διάμετρος εἶναι τῷ ὄντι 0,055^μ, ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται τὸ παρὰ Benndorf λάθος.

Τὸ σκεῦος τοῦτο εὐρίσκεται σήμερον ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἠγοράσθη δὲ παρ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ιδιώτου, ὅστις κατέχευεν αὐτό, ὅταν τὸ εἶδε καὶ περιέγραψεν ὁ Matz. Εὐρέθη κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ πωλητοῦ ἐντὸς τάφου παρὰ τὴν ἀπ' Ἀθηναίων εἰς Σεπόλια ἀγρουσαν ὁδόν. Ὡς ἐκ

(1) Παρβ. τὰς ἐπὶ πλείστον ἀρχαῖων μάλιστα ἀγγείων γραφὰς Ἀπόλλωνος.

(2) Τὸ λιθογράφημα ἐπετελέσθη ὅτε τὸ κείμενον ἤδη ἐκ τοῦ τύπου τέλειον ἦτο· ἀναγκαῖον δὲ ἐν ὑποσημειώσει νὰ εἶπω, ὅτι δὲν εἶνε ὁμοιότατα πρὸς τὸ μάρμαρον ἀπεικασμένον.

(3) Αὐτὸς ὁ Benndorf ἀναφέρει καὶ πολλὰς γνώμας περὶ τῆς χρήσεως τῶν σκευῶν τούτων, παραδέχεται δ' ἐπὶ τέλους μετὰ τοῦ Le Bas καὶ τοῦ Otto Jahn, ὅτι εἶναι κοινὰ ἀρπάζματα.

τῆς εικόνας φαίνεται, εὐρέθῃ τεθραυσμένον εἰς πολλὰ τεμάχια καὶ συνεκολληθῆ διὰ γύψου ὑπὸ τῶν πρώτων εὐρετῶν του οὐχὶ λίαν ἐπιτυχῶς· πρὸς δὲ τούτοις ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπιχειρησμένον διὰ λευκῆς γῆς μηδὸλως ἢ ἀτελῶς ὠπτημένης, κατὰ τὸν τρόπον τῶν λευκῶν ληκύθων, ἢ ἐπιφάνεια ἔπαθε πολλαχού βλάβας κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν χρωμάτων, ἀποσπασθέντων μετ' αὐτῶν καὶ μορίων τῆς λευκῆς γῆς. Τὸ χρῶμα τῶν μορφῶν ἐν γένει εἶναι κιτρινωπὸν, ἔπου δὲ ἐπετέθη πολὺ, ἔγεινε μέλαν, ὡς εἰς τὰς ληκύθους· ἐν γένει δὲ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας εἶναι ἀκριβῶς ὁ αὐτός. Τὸ ἱμάτιον τῆς Εὐρώπης εἶναι μᾶλλον κυανοῦν, ἢ γλαμύς τοῦ Πολυδεύκου ἐρυθρὰ κεραμόχρους, καὶ τὸ ἱμάτιον τῆς πρὸ τοῦ ἄρματος τοῦ Κάστορος φευγούσης γυναικὸς καστανόχρουν, ἀλλ' ὑπέρυθρον. Ταῦτα δὲν ἀπεδόθησαν ἐν τῇ εἰκόνι, ὡς ἔχουσι, καὶ τὸ κιτρινωπὸν δὲ δὲν ἐπέτυχε καλῶς, διότι ἐπὶ τοῦ σκεύους εἶναι πολὺ ζωηρότερον.

Τὰς παραστάσεις ἠρμήνευσεν ἤδη ὁ Matz, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ παρατεθέντος χωρίου τοῦ Benndorf. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1^a παρίσταται ὁ Ζεὺς ὑπὸ μορφήν ταύρου ἀπάγων τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς θάλασσης. Ὅσον δύναται νὰ κρίνη τις εἰς τοιαῦτα ἔργα περὶ αἰσθημάτων καὶ ψυχικῶν διαθέσεων, ἢ νέα κόρη δὲν φαίνεται ἐκτεπληγμένη ἐπὶ τῇ ἄρπαγῇ τῆς, οὔτε δὲ ἡ θάλασσα ἐμποιεῖ αὐτῇ τρόμον· κάθηται ἀφελῶς καὶ λίαν φυσικῶς ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ μεγαλοπρεποῦς ταύρου κρατουμένη καλῶς, ἵνα μὴ πέσῃ (1) καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διευθύνονται πρὸς τὴν ἔμπροσθεν παραλίαν, ὡσεὶ ἐπιζητοῦντες αὐτήν. Ἡ περιβολὴ εἶναι ἐπίσης ἀπλή καὶ φυσικὴ, οὐδὲ παρίσταται τὸ ἱμάτιον ἠγεμώμενον, ὡς ἐπὶ μεταγενεστέρων τοῦ σκεύους τούτου μνημείων (περὶ αὐτῶν καὶ ἐν γένει περὶ τῶν παραστάσεων τῆς Εὐρώπης ἴδε Stephani Comptendu 1866 σ. 85 καὶ ἐξῆς).

Ἡ περίξ τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ κύκλου παράστασις ἀμριβάλλω ἀν ἀναφέρηται εἰς μυθολογικόν τι γεγονός· ὁ τεχνίτης πιθανῶς ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ

(1) Ἡ στάσις αὕτη συμφωνεῖ καθ' ὅλα πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Ἀχιλλέως Τάτιου λέγοντος, ὅτι αἱ χεῖρες (τῆς ἀπαγομένης Εὐρώπης) ἔμφω διετέταντο, ἢ μὲν ἐπὶ κέρας, ἢ δὲ ἐπὶ οὐρανόν (Stephani Comptendu 1866 σ. 125).

μίαν ἐκ τῶν συνήθων ἀρπαγῶν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄψεως τοῦ σκεύους ἀπεικονίζομένην ἀρπαγὴν τῶν Λευκιππίδων. Νεᾶνίς τις κάθηται ὑπὸ δένδρα ἢ μᾶλλον καλαμοειδῆ τινα φυτὰ πλέκουσα στέφανον· πρὸ αὐτῆς ἴστανται δύο πρεσβύτεραι γυναῖκες ἐν τυπικῇ στάσει τείνουσαι τὴν δεξιάν πρὸς τὴν καθήμενῃν, ὡσεὶ διαλεγόμεναι μετ' αὐτῆς· οὐδεμία παρατηρεῖ τὸν ὄπισθεν τῶν δένδρων δρομαίως προβαίνοντα νεανίαν ἐν γλαμύδι καὶ πετάσῳ, ἵνα ἀρπάσῃ τὴν κόρη· ἢ πρὸς αὐτὴν τεινομένη χεὶρ του ἐκφράζει σαφῶς τὸν σκοπὸν του. Ὅπισω αὐτοῦ εὐρίσκεται ἄρμα ὑπὸ δύο ἵππων ἐλκόμενον, ὧν τὰ ἡνία εἶναι δεδεμένα εἰς τὴν ἀντυγα, ἔτοιμον νὰ μεταφέρῃ μακρὰν τὸν ἄρπαγα μετὰ τῆς λείας του· ἐκατέρωθεν τοῦ ἄρματος ἴστανται δύο ἄνδρες ἐν ὁδοιπορικῇ στολῇ, βεβαίως σύντροφοι τοῦ πρώτου. Ἐν πᾶσι τούτοις οὐδὲν σημεῖον χαρακτηριστικὸν ὠρισμένου γεγονότος φαίνεται· τὸ μεταξὺ τῶν δύο πρεσβυτέρων γυναικῶν δένδρον, ἔπερ βεβαίως εἶναι φοῖνιξ, οὐδὲν ὠφελεῖ, διότι ἀκριβῶς ὅμοιον ὑπάρχει καὶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄψεως, τῆς τὴν ἀρπαγὴν τῶν Λευκιππίδων παριστώσης. Ἐν ᾧ δὲ ἐπ' αὐτῆς, ἀν καὶ καθ' ἑαυτὴν εὐκρινεστέρως, ὑπάρχει καὶ μία τοῦλάχιστον ἐπιγραφή, ἐπὶ τῆς πρώτης οὐδεμίαν ἔθηκεν ὁ τεχνίτης· διότι ἡ ὄψις αὕτη ἐλάχιστον ἐδλάθη, ἀν δὲ ὑπῆρχεν ἐπιγραφή, θὰ ἐφαίνετο. Ἐκ τούτων πείθομαι, ὡς ἄλλως τε καὶ ὁ Matz φαίνεται παραδεχόμενος, ὅτι ἡ παράστασις αὕτη δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν μυθολογίαν.

Τὴν ἐν τῷ κέντρῳ παράστασιν ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄψεως ὁ Matz ἐρμηνεύει κατὰ τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν ὡς παριστώσαν τὸν Ἥλιον ἐπὶ τοῦ ἄρματος του· ἀγνοῶ ἀν ὅταν αὐτὸς εἶδε τὸ σκεῦος, ἢ διατήρησις του ἦτο καλλιτέρα· σήμερον δυστυχῶς ἀκριβῶς τὸ μέρος τοῦτο εἶναι τόσον βεβλαμμένον, ὥστε ἀδύνατον εἶναι ν' ἀποφανθῇ τις μετὰ βεβαιότητος ἢ καὶ μετὰ πιθανότητος· οὐδὲ κἄν ὅτι τὸ ἄρμα εἶναι τέθριππον διακρίνεται σαφῶς· ἢ δ' ἐπιβαίνουσα αὐτοῦ μορφή ἔχει κόμην μακρὰν, ὡσεὶ γυναικεῖαν· φαίνεται ὅμως ὅτι αὕτη ἀληθῶς ἐλαύνει τὸ ἄρμα, διότι κλίνει τὸ σῶμα πολὺ πρὸς τὰ ἔμπροσ· ἄλλως θὰ ὑπέθετον, ὅτι καὶ ἐνταῦθα παρίστατο ἀπαγωγὴ κόρης ἐπὶ ἄρματος· ὅπως ὅμως

ἔχει νῦν ἢ διατήρησις, καὶ αἱ ὑποθέσεις εἶναι ἀνωφελεῖς. Ἄν καὶ δέ, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, ἢ λεπτομερῆς περιγραφή τοῦ Matz μοὶ εἶναι ἀγνωστος, ὑποπεύω ὅμως, ὅτι αὐτὸς θεωρεῖ παριστανόμενον ἐνταῦθα τὸν Ἥλιον, ἵνα ὑπάρχη σχέσις τις μεταξὺ τῆς παραστάσεως ταύτης καὶ τῆς περὶ τὸ κέντρον. Διότι γνωστὸν εἶναι, ὅτι αἱ Λευκιπίδες εἰς πολὺ ἀρχαίους χρόνους ἐθεωροῦντο καὶ ἐλέγοντο ὑπὸ πολλῶν θυγατέρες τοῦ Ἥλιου ἢ Ἀπόλλωνος (1). Σχέσις τις τοιαύτη βεβαίως δὲν θά ἦτο ἀνάρμοστος ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαία δὲν εἶναι διόλου. Ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄψεως οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρχη σχέσις μεταξὺ τῆς ἐν τῷ κέντρῳ καὶ τῆς περὶ αὐτὸ παραστάσεως. Πιθανότερον μάλιστα εἶναι, ὅτι μόνον ἀρπαγαὶ παρίσταντο ἐπὶ τοῦ σκεύους καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀρπαγῆς τῶν Λευκιπιδῶν εἶναι βεβαία ἕνεκα τοῦ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐτέρου τῶν ἀνδρῶν ὀνόματος [K]ά[σ]τ(ο)ρος γεγραμμένου εἰς γενικὴν πτώσιν κατὰ τὸ γνωστὸν συνηθέστατον ἔθιμον μάλιστα τῶν ἀρχαιότερων ἀγγειογράφων (2). Ἀμφότεροι οἱ ἥρωες, ὅτε Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἐλαύνουσι τέθριππα ἄρματα, ἀμφότεροι δ' ἔχουσιν ἤδη τὰς ἀρπαγεῖσας νεάνιδας ἐπ' αὐτῶν καὶ φεύγουσι· τὸν Κάστορα ζητεῖ νὰ ἐμποδίσῃ μία γυνή, ἀλλ' ὅτι τοῦτο τὸ κώλυμα δὲν εἶναι σπουδαῖον δηλοῦται ἐκ τούτου, ὅτι καὶ αὐτὴ στρέφεται ἤδη πρὸς ἐναντίαν διεύθυνσιν, βεβαίως ὅπως εἰδοποίησιν τοὺς γονεῖς τῶν ἀρπαγεῖσων περὶ τοῦ συμβάντος. Ἡ Ἰλάειρα, ὡς φαίνεται δὲ καὶ ἡ Φοῖβη φοροῦσι πέπλους καλύπτοντας τὴν κεφαλὴν πλὴν τοῦ προσώπου πρὸς ἐνδειξιν, ὅτι ἐπὶ γάμον ἄγονται. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Μειδίου, τοῦ ἐπίσης τὴν ἀρπαγὴν τῶν Λευκιπιδῶν παριστῶντος (Gerhard Vase des Meidias πίν. 1) ἢ Ἰλάειρα φορεῖ ἐπίσης πέπλον, ὃν ὑψώνει τῇ χειρὶ ὑπεράνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου· ἢ κίνησις ὅμως αὕτη εἶναι καλ-

(1) Πausan. 3, 16, 1. Πλησίον δὲ Ἰλαείρας καὶ Φοῖβης ἐστὶν ἱερόν· ὃ δὲ ποιήσας τὰ ἔπη τὰ Κύπρια θυγατέρας αὐτὰς Ἀπόλλωνός φησιν εἶναι.

(2) Ἴδε π. χ. Beudorf ἐνθ' ἀνωτ. σ. 63 καὶ Otto Jahn Vasensammlung σ. CXV, 839. Καὶ ἢ ἐπὶ τοῦ ἐνός δὲ τῶν ὑπ' ἀριθ. 2 τριῶν τεμαχίων ἐπιγραφή ΝΟΟΙΙΟΠΑ θὰ ὑπέθετον, ὅτι εἶναι ἡμικρημένη ἀντὶ Ἀπόλλωνος, ἐὰν δὲν μοὶ ἐφαίνετο βέβαιον, ὅτι μετὰ τὸ Ν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο γράμμα.

λιτεχνικὴ ὡς καὶ παρὰ τῇ Εὐρώπῃ, ὃ δὲ πέπλος δὲν ἔχει ἐκεῖ ἄλλην ἔννοιαν. Ὁ παρὰ τὸν φοῖνικα ἰστάμενος γέρον εἶναι βεβαίως ὁ πατὴρ τῶν νεανίδων, ὅστις φαίνεται ἀγνοεῖ ἀκόμη τὰ διατρέγοντα.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 2 τρία τεμάχια κύλικος εὐρέθησαν κατὰ τὰς πρὸ τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως τοῦ Παρθενῶνος ἀνασκαφῆς τοῦ 1882-1883, καθ' ἃς καὶ τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει τῆς ἐφημερίδος ταύτης (σ. 56) δημοσιευθέντα τεμάχια, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσι τὰ ὀνόματα τοῦ Δούριδος καὶ τοῦ Ἰέρωνος, καὶ οὐχὶ μακρὰν αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ ἐνός ἐξ αὐτῶν, συγκεκολλημένου ἐκ δύο τεμαχίων, παρίσταται ὁ Ζεὺς κεραυνοβολῶν ἐχθρόν τινα, βεβαίως ἕνα τῶν γιγάντων, ὅστις ἐπὶ τῶν νώτων φορεῖ δορὰν ζώου δεδεμένην περὶ τὸν λαιμόν· ἢ δεξιὰ αὐτοῦ κρατεῖ ἀκόμη τὸ ξίφος ὑψωμένον, ἀλλ' ἢ ἡττά του δὲν εἶναι ἀμφίβολος. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου τεμαχίου παρίσταται ὁ Ἀπόλλων μαχόμενος πρὸς ἄλλον γίγαντα οὐχὶ διὰ τοῦ συνήθους αὐτῷ τόξου, ἀλλ' ὡς φαίνεται διὰ ξίφους, ὅπερ διὰ τῆς δεξιᾶς ὑψώνει ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, ὅπως τὸ καταφέρει μετὰ μεγαλειτέρας δυνάμεως. Κάπως δυσκολωτέρα εἶναι ἢ ἐπὶ τοῦ τρίτου τεμαχίου παράστασις. Ἐπ' αὐτοῦ βλέπομεν τὴν κεφαλὴν ἐνός τῶν γιγάντων, τοῦ Εὐρυάλου κλίνουσαν σφόδρα πρὸς τὸ στήθος, ἐξ οὗ δηλοῦται, ὅτι κατέπεσε θανατηφόρως πληρωθεῖς. Ἡ δεξιὰ αὐτοῦ κρατεῖ ἀκόμη τὸ ξίφος, ἀλλ' εἶναι πλέον ἀδύνατος νὰ μεταχειρισθῇ αὐτό· τοῦτο φαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὸ κρατεῖ, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ πλήξῃ οὕτω ἴσως μάλιστα ἢ ὅπως ἐξηπλωμένος κατὰ γῆς. Ἀριστερὰ αὐτοῦ φαίνεται ἢ κνήμη γυναικὸς ἐνδεδυμένης· ἢ στάσις αὐτῆς εἶναι σχεδὸν ὅπως ὀριζοντία, παρίσταται δηλαδὴ ἵπταμένη πρὸς ἀριστερά· πιθανῶς ἢ γυνὴ αὕτη εἶναι ἢ Νίκη ἀκολουθοῦσα τῇ Ἀθηνᾷ (1). Ἐκ τῆς θέσεώς της δυνάμεθα πρὸς τούτοις νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι εὐρίσκειται αὕτη, ὡς καὶ ὁ Εὐρύαλος, ὑπὸ τὴν ἐτέραν τῶν λαβῶν τοῦ ἀγγείου.

(1) Ἐπὶ παραστάσεων γιγαντομαχιῶν εὐρίσκειται ἢ Νίκη ἐλαύνουσα τὸ ἄρμα τῆς Ἀθηνᾶς (Overbeck Kunstmyth. des Zeus σ. 351-A) ἢ τὸ τοῦ Διὸς (αὐτ. σ. 367 ἀρ. 24). Γνωστὸν δὲ εἶναι, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐκ Περγᾶμου μεγάλης ζωφόρου, τῆς ἐν Βερολίῳ, παρίσταται αὕτη ἵπταμένη πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν, ἵνα στεφανώσῃ αὐτήν. Τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐπραττε καὶ ἐνταῦθα.

Ὡς ἐκ τῆς εἰκόνας φαίνεται, αἱ μορφαὶ τῆς κύλικος εἶναι ἐρυθραὶ ἐπὶ μέλανος ἐδάφους· τὰ χεῖλη ὅμως αὐτῆς ἐξωτερικῶς μὲν ἦσαν ἐρυθρὰ (τὸ ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τοῦ Ἀπόλλωνος λευκὸν ἀφεθὲν μέρος), ἐσωτερικῶς δὲ μέλανα· ἡ λοιπὴ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια ἦτο ἐρυθρὰ· διαφέρει δὲ τὸ χρῶμα τοῦτο τοῦ ἐρυθροῦ τῶν μορφῶν, διότι εἶναι βαθύτερον. Ἡ κύλιξ φαίνεται οὐδεμίαν ἐσωτερικὴν παράστασιν εἶχεν. Αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ ὁ στέφανος τοῦ Διὸς εἶναι χρώματος κυανοῦ ὑπερύθρου.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 τεμάχιον εἶναι ὁμοίως κύλικος, καὶ μάλιστα τέχνης λαμπρᾶς καὶ περιέργου· ἐσωτερικῶς εἶναι μέλαν, εἶχε δὲ παράστασιν ἐν τῷ κέντρῳ, ἐξ ἧς μόνον μέρος τῆς οὐρᾶς καὶ μικρὸν ἄκρον τῶν δυνύων ζώου ἀγρίου, ὡς φαίνεται, ἐσώθησαν μὴ θεωρηθέντα ἀξία ἀπεικονίσεως. Τὸ ζῶον ἴστατο ἢ ἐκάθητο ἐπὶ γραμμῆς ἐρυθρᾶς δηλοῦσης τὸ ἔδαφος· περὶ τὸν ἐσωτερικὸν κύκλον περιέθεε δεύτερος κύκλος λεπτότερος τοῦ πρώτου καὶ ἐρυθρὸς ἐπίσης, οὐχὶ ὅμως γεγραμμένος, ἀλλ' ἐσκαλισμένος δι' ὀργάνου δξέος, ἐν ὅσῳ ὁ πηλὸς ἦτο μαλακός, τόσον ἐπιτηδείως, ὥστε δυσκόλως διακρίνεται ἢ ἐγγράφει· ἅμα προσέειχε ὅμως τις, παρατηρεῖ, ὅτι σχηματίζεται ἀυλακοειδὴς κοιλότης. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι ἐσκαλισμένη καὶ ἡ κατωτέρα τῶν δύο ὑπὸ τὴν δημοσιευομένην παράστασιν γραμμῶν.

Τὸ τεμάχιον τοῦτο εὔρον ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῆς Ἀκροπόλεως πρὸ τινῶν μηνῶν ἐν σωρῶ μεγάλῳ ἄλλων τεμαχίων κατὰ τὸ πλεῖστον μικρᾶς ἀξίας, προερχομένων δὲ πάντων ἐκ τῶν πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ἀνασκαφῶν τοῦ 1882. Ἀκριβέστερον δὲν δύναμαι νὰ ὀρίσω τὴν θέσιν τῆς εὐρέσεώς του. Ἡ παράστασις εἶναι σαφής· ἐπὶ βάρου διβάθρου παρίσταται καταπεσοῦσα μᾶλλον ἢ καθημένη ἡ Κασσάνδρα, γυμνὴ τὰ ἄλλα πλὴν ἱματίου, ἕπερ ἀπὸ τῶν ὤμων κρεμάμενον ὀλίγον μέρος μόνον τοῦ σώματος καλύπτει. Παρ' αὐτὴν ἴσταται Αἴας ὁ τοῦ Ὀϊλέως ὀρθὸς φορῶν θώρακα κεκοσμημένον δι' εἰκόνων εἰς δύο ζώνας διατεθειμένων· ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας παρίστανται τρεῖς ἄνδρες γυμνοὶ τρέχοντες πρὸς δεξιὰ ὡς ἐν ἀγῶνι· ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας τρεῖς γυναῖκες, ὡς φαίνεται, ὁμοίως τρέχουσαι. Βεβαίως αἱ παραστάσεις αὗται οὔτε ἐκ τῆς μυθολογίας ἐλή-

φθησαν, οὔτε ἔχουσι σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ ἔγκλημα, ὃ προτίθεται νὰ διαπράξῃ ὁ κύριος τοῦ θώρακος· δὲν πιστεύω ὅμως καὶ ὅτι ὁ τεχνίτης ἐξέλεξε ἀτάς ὅλως τυχαίως καὶ ἀσκόπως. Ὁ Αἴας, ὡς γνωστόν, ἐφημιζέτο ἐπὶ ὠκύτητι ποδῶν ὑπερέχων κατὰ τοῦτο πάντων τῶν πρὸ τοῦ Ἰλίου μαχομένων ἡρώων πλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Πηλέως· καταλληλοτάτον λοιπὸν κόσμημα τοῦ θώρακος του δύναται νὰ θεωρηθῇ παράστασις δρόμου· ὑποθέτω δέ, ὅτι μόνον γάριν ποικιλίας καὶ δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἐτέθησαν εἰς τὴν δευτέραν ζώνην γυναῖκες, ἂν εἶναι τῷ ὄντι γυναῖκες αἱ μορφαὶ αὗται.

Τὸ περισωθὲν τεμάχιον εἶναι δυστυχῶς τόσον μικρόν, ὥστε αἱ λεπτομέρειαι τῆς παραστάσεως μένουσιν ἀδηλοί· ὁ Πολύγνωτος ἐξωγράφησεν ἐν τῇ Λέσχῃ τῶν Δελφῶν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν Κασσάνδραν. Παισ. 10, 26, 3, « ἡ δὲ κάθηται τε ἡ Κασσάνδρα χαμαὶ καὶ τὸ ἀγάλμα ἔχει τῆς Ἀθηνᾶς, εἴ γε δὴ ἀνέτρεψεν ἐκ βάρων τὸ ξόανον, ὅτε ἀπὸ τῆς ἱεσίας αὐτὴν ὁ Αἴας ἀφείλκε ». Ἐκ τῆς στάσεως τῶν μορφῶν φαίνεται, ὅτι καὶ ἐνταῦθα αὕτη ἡ στιγμὴ ἀπεικονίζεται, καθ' ἣν τὸ μὲν ξόανον τῆς Ἀθηνᾶς κείται χαμαὶ ἀνατετραμμένον, τῆς δὲ ἀτυχῆς Κασσάνδρας ἡ ἀντίστασις εἶναι πλέον ὅλως ἀνωφελής.

Εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον τοῦ τεμαχίου σώζεται μέρος πράγματός τινος εὐμεγέθους δυσδιακρίτου κεκοσμημένου διὰ γραμμῶν τινῶν χρώματος κυανοῦ· νομίζω ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ βωμός, ὅστις συχνὰ ἀπεικονίζεται εὐρισκόμενος πρὸ τοῦ ξοάνου, αἱ δὲ κυαναὶ γραμμαὶ πιθανὸν νὰ δηλώσιν ταινίας κρεμαμένας (1).

Ἐργόμεθα νῦν εἰς τὸ τελευταῖον τεμάχιον, τὸ ὑπ' ἀριθ. 4 δημοσιευόμενον. Καὶ αὐτὸ εὐρέθη ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἀγνωστῶ ὅμως πότε καὶ εἰς ποίας ἀνασκαφάς. Ἡ παράστασις καὶ ἐνταῦθα εἶναι εὐκρινὴς καὶ καθ' ἑαυτὴν, ἢ δὲ παρακειμένη ἐπιγραφή [Γ]ορογοῦς κεφαλή ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἀμφιβολίαν. Ἐπὶ βάρου ταπεινοῦ, ἐφ' οὗ ὑπάρχει τεθειμένον ἀντικείμενόν τι τετράγωνον ἢ κυκλωτέρες, ἴσταται ὁ Περσεὺς φορῶν τὰ γνωστὰ περωτὰ ὑποδήματά

(1) Ὁ τελευταῖος περὶ παραστάσεων τοῦ εἰς τὴν Κασσάνδραν ἐγκλήματος τοῦ Αἴαντος γράφας εἶναι ὁ W. Klein (Annali dell' Instituto 1877 σ. 246 καὶ ἐξῆς), εἰς ὃν παραπέμπομεν.

του καὶ κρατῶν τῇ ἀριστερᾷ τὴν οὐχ ἤττον γνω-
στὴν κίβισιν, ἐντὸς τῆς ὁποίας φαίνεται ἡ κεφαλὴ
τῆς Γοργούρας. Πέριξ τοῦ ἥρωος εὐρίσκοντο τοῦλάχιστον
τέσσαρες ἄλλαι μορφαὶ καθήμεναι ἢ ἰστά-
μεναι. Δεξιὰ ἰστατο ὁρθὸς εἷς ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου ὅμως
μόνον μέρος τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἐσώθη. Ἀριστερὰ
κάθεται ἀνὴρ γενειῶν κρατῶν τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον,
σπρέφει δὲ τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὰ ὀπίσω ὡσεὶ
διαλεγόμενος μετὰ τινος. Παρ' αὐτῷ φαίνεται ὁ ἀγ-
κῶν ἄλλου ἐπίσης καθήμενου καὶ τέλος ὑπεράνω
τῆς κεφαλῆς του ἡ χεὶρ τετάρτου προσώπου ἐκτει-
νομένη πρὸς δεξιὰ. Ἄγνωστον εἶναι, ἂν ὑπῆρχον
καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαὶ σημαίνουσαι τὰ ὀνόματα τῶν
διαφόρων προσώπων, ἐκ τῆς μεγάλης ὅμως σημα-
σίας, ἣτις προφανῶς ἐδόθη εἰς τὴν μόνην σωζομέ-
νην, καὶ ἐκ τῆς ὅλης διαθέσεως τῶν μορφῶν ἐν γέ-
νει προκύπτει, ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς Γοργούρας ἀποτελεῖ
τὸ κέντρον τῆς παραστάσεως. Τὸ ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου
ἀντικείμενον εἶναι, ὡς φαίνεται, λεκάνη περιέχουσα
ὕδωρ, ἐν αὐτῷ δὲ ὡς ἐν κατόπτρῳ ὁ Περσεὺς δεικνύει
τοῖς παρισταμένοις τὴν δεινὴν κεφαλὴν τῆς Μεδού-
σης. Παραπλήσια, οὐχὶ ὅμως ἀκριβῶς ὅμοιοι πα-
ραστάσεις σώζονται, ὡς γνωστόν, ἰκαναί. Εἰς κά-
τοπτρα τυρρηνικὰ καὶ τοιχογραφίας τῆς Πομπηίας
παρίσταται ὁ Περσεὺς δεικνύων εἰς τὴν Ἀνδρομέ-
δαν τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργούρας ἐν τοῖς ὕδασι τῆς θα-
λάσσης ἢ λίμνης τινὸς ἢ πηγῆς (ἴδε Birch Ar-
chaeologia τόμ. 36 σ. 63. Πρβ. καὶ Ad. Trendelenburg
Annali dell' Instituto 1872 σ. 108 ἐξῆς). Ἄλλὰ τὰ θέματα ταῦτα εἶναι, ὡς δεικνύουσι τοῦτο
καὶ τὰ μνημεῖα ἐφ' ὧν ἀπαντῶσι, μεταγενεστέρων
χρόνων ἐφευρέσεις, χρόνων ῥωμαντισμοῦ, ἵνα με-
ταχειρισθῶμεν τὴν λέξιν ταύτην, καὶ αἰσθημάτων
ξένων ταῖς ἀρχαιοτέραις ἐποχαῖς. Τοῦ ἡμετέρου τε-
μαχίου ἢ παράστασις θέλγει διὰ τῆς ὑψίστης ἀφελείας
τῆς ἐκδηλουμένης ἐν τε τῇ στάσει τοῦ Περσεύως,
ὅστις ἰσταται ἐν τῷ μέσῳ σοβαρὸς καὶ ἀτάραχος
ὡς θαυμαστοποιὸς πρὸ μεγάλης συνελεύσεως
θεατῶν, καὶ ἐν τῇ τοῦ καθήμενου ἀνδρός, ὅστις

φαίνεται ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν τινος τῶν παρευρι-
σκομένων εἰς τὸ φοβερὸν θέαμα· ἡ ἐκπληξίς δὲ καὶ
ὁ θαυμασμὸς ἐξεδηλοῦντο ἐν τῷ προσώπῳ, οὐ μόνον
ἢ προτεταμένη χεὶρ ἐσώθη. Ἴσως πλὴν τῶν
μορφῶν τούτων ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι, μάλιστα γυ-
ναικεῖαι. Ἄλλὰ καὶ μετὰ τῶν τριῶν, ὧν μόνον
ἐλάχιστα μέρη ἐσώθησαν, πιθανὸν νὰ ὑπάρχη τις
γυναικεῖα, ἰδίως ἐκείνη ἣς μόνος ὁ ἀγκῶν φαίνεται.

Περὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ὑποτίθεται ἡ σκηνὴ αὕτη,
δὲν δύναται νομίζω νὰ γεννηθῇ οὐδεμία ἀμφισβόλια.
Ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Κηφέως, ἐν δυνάμεθα ν' ἀνα-
γνωρίσωμεν ἐν τῷ καθήμενῳ σκῆπτροφόρῳ, πατρὸς
τῆς Ἀνδρομέδας, μετὰ τὴν διήγησιν τοῦ ἔργου,
δι' οὗ ὁ Περσεὺς ἐφόνευσε μὲν τὸ κῆπος, τὸ ὁποῖον
κατέτρωγε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα, ἔσωσε δὲ
ἀπὸ βεβαίου θανάτου τὴν κόρην τοῦ βασιλέως, φυ-
σικῶς ἐγεννήθη παρὰ τοῖς παρισταμένοις ἢ ἐπιθυ-
μία νὰ ἴδωσι καὶ τὸ ἀνίκητον ὄπλον τοῦ ἥρωος, τὴν
κεφαλὴν τῆς Μεδούσης.

Κάτω τῆς παραστάσεως θέει κόσμημα μαιανδρι-
κόν, ὑπ' αὐτὸ δὲ ἀρχεται τὸ μέλαν γάνωμα. Τὸ τε-
μάχιον τοῦτο ἀνῆκεν εἰς ἀγγεῖον οὐχὶ πολὺ μέγα,
ἴσως ὑδρίαν ἢ ἄλλο τι ὅμοιον. Αἱ μορφαὶ εἶναι μέ-
λαιναὶ ἐπὶ ἐδάφους ἐρυθροῦ· ἡ κεφαλὴ ὅμως τῆς
Γοργούρας, ἢ λεκάνη, μία ταινία περὶ τὸ ὑπόβαθρον
καὶ ἄλλη περὶ τὸ θρανίον τοῦ καθήμενου ἀνδρός,
τέλος κόσμημά τι ἐπὶ τοῦ ἀριστερὰ τοῦ Κηφέως
σωζομένου ἀγκῶνος ἦσαν λευκά· ἂν καὶ ἐξηλείφθη
δὲ τὸ λευκὸν χρῶμα ἐντελῶς, ἢ θέσις του ὅμως
εἶναι ἀναμφίβητος, διότι ὑπ' αὐτὸ τὸ μέλαν γάνωμα
δὲν εἶναι ἐστιλβωμένον. Τὰ ἄλλοτε λευκὰ μέρη ἐν
τῇ εἰκόνι ἐδηλώθησαν διὰ γραμμῶν ὀριζοντίων ἢ
καὶ πλαγίων. Ἡ δὲ γενειὰς καὶ ἡ κόμη τοῦ Κη-
φέως, στίγματά τινα ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ τε
καὶ τοῦ Περσεύως ὡς καὶ μέρος τῶν πτερῶν τῶν ὑπο-
δημάτων τοῦ τελευταίου ἔχουσι χρῶμα κυανοῦν·
καὶ τοῦτο ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἐδηλώθη διὰ γραμμῶν.

Χρ. Δ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

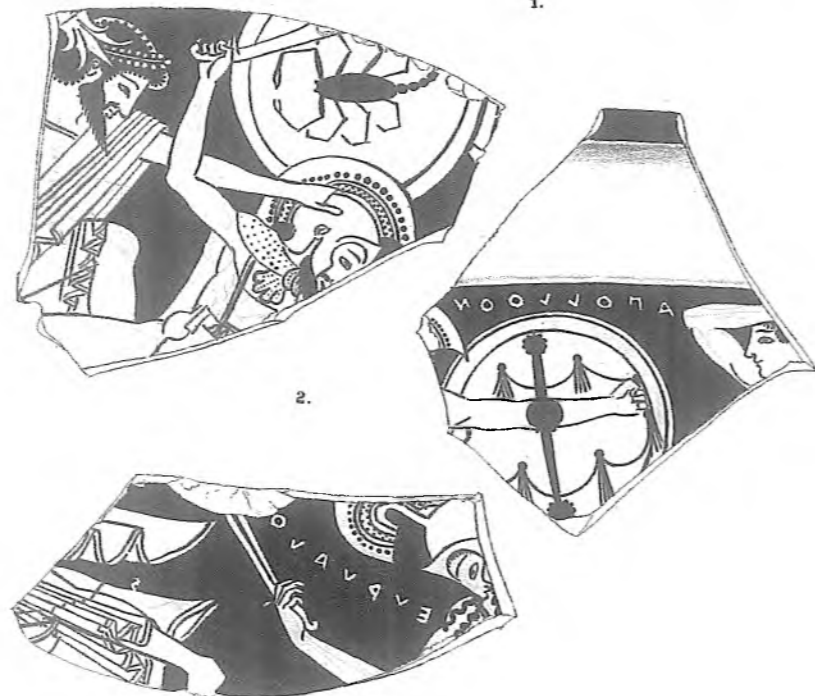
1.

1^α

1^β

2.

3.

4.

ΣΚΕΥΟΣ ΠΗΛΙΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΜΑΧΙΑ ΑΓΓΕΙΩΝ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ.